

TƯ TƯỞNG CỦA VI. LÊNIN VỀ NHÀ NƯỚC VỚI VẤN ĐỀ XÂY DỰNG NHÀ NƯỚC PHÁP QUYỀN XHCN VIỆT NAM HIỆN NAY

Trần Ngọc Liêu

Khoa Triết học

Trường Đại học KH Xã hội & Nhân văn - ĐHQG Hà Nội

Bài viết bước đầu phân tích những luận điểm quan trọng của Lênin về Nhà nước, từ đó đặt ra những vấn đề đòi hỏi chúng ta cần suy nghĩ về việc xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam hiện nay.

V.I. Lênin tiếp tục phát triển tư tưởng của C-Mác, Ph.Ăng ghen về Nhà nước trong giai đoạn chủ nghĩa tư bản phát triển đến giai đoạn tột cùng của nó - chủ nghĩa đế quốc. Vấn đề căn bản của mọi cuộc cách mạng xã hội, theo Lênin là vấn đề chính quyền - nhà nước. Ngay sau năm 1917, khi đập tan chế độ độc tài chuyên chế của hoàng đế, giành được chính quyền về tay nhân dân, V.I. Lênin đã đưa ra một chỉ dẫn quan trọng: *"Hiện nay vấn đề Nhà nước có một ý nghĩa quan trọng đặc biệt... Do nên thái độ của cách mạng XHCN của giai cấp vô sản đối với Nhà nước không chỉ có ý nghĩa lý luận - thực tiễn, mà còn có tính chất nóng hổi nhất - vì họ sẽ phải đấu tranh trong một tương lai gần đây, để tự giải phóng khỏi ách Tư bản"*[4, tr.4-5]. Rõ ràng, giành chính quyền đã khó, giữ và thực thi chính quyền còn khó hơn. Sau 74 năm (1991), Nhà nước Liên bang Cộng hòa XHCN Xô Viết bị sụp đổ. Tới nay, lời chỉ dẫn của V.I. Lênin vẫn còn giữ nguyên tính thời sự nóng hổi của nó. Điều đó chứng minh những chỉ dẫn ấy có tính chất căn bản lâu dài. Vấn đề Nhà nước luôn là đối tượng của cuộc đấu tranh tư tưởng gay gắt nhất. Các nhà tư tưởng tư sản đã và đang cố gắng làm rối vấn đề này. Họ đưa ra nhiều thứ lý luận về Nhà nước, trong đó họ biện minh cho sự thống trị của các giai cấp bóc lột, xóa nhòa tính chất giai cấp của Nhà nước tư sản. Họ tán dương cho nhà nước đế quốc rằng, đây là nhà nước cuối cùng trong lịch sử, là nhà nước cao nhất và vĩnh hằng. Thực chất họ muốn phủ định nguyên chính vô sản. Mặt khác cũng trong số những lý thuyết ấy, có những tư tưởng cho rằng, không thể chấp nhận được một nhà nước tư sản mà phải có một nhà nước phi tư bản, hậu tư bản, phi tư bản. Lênin đã chỉ ra, đây là một trong những vấn đề có căn bản nhất về lý luận và thực tiễn. Trên cơ sở phân tích sâu sắc các tác phẩm của C.Mác và Ph.Ăng ghen, V.I. Lênin đã nhấn mạnh rằng, chỉ có chủ nghĩa Mác mới đưa ra được câu trả lời khoa học và đúng đắn câu hỏi: Thế nào là Nhà nước? Nó xuất hiện khi nào và trên cơ sở nào? Tại sao trong các thời kỳ lịch sử khác nhau, nhà nước mang các hình thức khác nhau và đóng vai trò khác nhau?

V.I. Lê-nin chỉ ra rằng, Nhà nước là một hiện tượng lịch sử, nó chỉ xuất hiện trong xã hội phân hóa thành giai cấp. Theo Lênin: "Nhà nước là sản phẩm và biểu hiện của những mâu thuẫn giai cấp không điều hòa được. Bất cứ ở đâu, lúc nào và bằng cách nào, mà về khách quan, những mâu thuẫn giai cấp không thể điều hòa được

thì Nhà nước xuất hiện"[4, tr.9]. Như vậy, Nhà nước bao giờ cũng là nhà nước của một giai cấp nhất định với tính chất là công cụ thống trị nằm trong tay các giai cấp bóc lột. Nhà nước là một bộ máy đặc biệt phục vụ cho giai cấp này để đàn áp giai cấp khác, nó tồn tại trong các hình thái kinh tế - xã hội nô lệ, phong kiến và tư bản chủ nghĩa.

Thời kỳ quá độ từ CNTB lên CNXH là cả thời kỳ của chuyên chính vô sản đây chính là tất yếu lịch sử, giai cấp vô sản dùng chính quyền Nhà nước để đàn áp thiểu số bóc lột. Trong xã hội XHCN, Nhà nước từ chỗ là công cụ thống trị giai cấp chuyển thành cơ quan thể hiện ý chí của toàn dân. Khi hoàn thành công cuộc xây dựng xã hội cộng sản chủ nghĩa, lúc đó nhà nước sẽ tự tiêu vong.

Nhà nước XHCN là nhà nước kiểu mới, dân chủ hơn hẳn Nhà nước tư sản, bảo vệ lợi ích của giai cấp vô sản và quảng đại quần chúng nhân dân lao động. Vì sự thiết lập Nhà nước xã hội chủ nghĩa, nhân dân lao động mới thật sự làm chủ quyền lực Nhà nước, biến nó thành công cụ đấu tranh, từng bước xóa bỏ mọi sự áp bức, Nhà nước tư sản, theo V.I. Lê-nin thì: *"Những hình thức của các Nhà nước tư sản thì hết sức khác nhau, nhưng thực chất chỉ là một; chung qui lại thì tất cả những nhà nước ấy, vô luận thế nào cũng tất nhiên phải là nền chuyên chính vô sản"*[4, tr.44]. Chính những suy nghĩ như vậy, có thể nhận thấy rằng:

1. Nhà nước xã hội chủ nghĩa là một tổ chức dân chủ, là tổ chức của chính nhân dân lao động làm chủ dưới sự lãnh đạo của Đảng cộng sản.
2. Nhà nước xã hội chủ nghĩa phải tôn trọng triệt để nguyên tắc tập thể lãnh đạo, cá nhân phụ trách.
3. Nhà nước Xã hội chủ nghĩa phải được tổ chức sao cho sát dân, gần gũi với nhân dân.
4. Nhà nước Xã hội chủ nghĩa phải là một tổ chức mạnh, sáng suốt, có khả năng quản lý, điều hành đất nước.
5. Nhà nước Xã hội chủ nghĩa phải đấu tranh khắc phục tệ nạn quan liêu tham nhũng và hối lộ.
6. Nhà nước Xã hội chủ nghĩa phải có một đội ngũ am hiểu công việc

Những tư tưởng của V.I.Lênin về nhà nước chuyên chính vô sản cho đến nay vẫn còn nguyên giá trị. Thực chất những tư tưởng ấy cũng là những tư tưởng về nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, mặc dù, V.I. Lê-nin không sử dụng thuật ngữ "Nhà nước pháp quyền". Ở đây, những yếu tố hợp lý của của học thuyết pháp quyền tư sản đã được tiếp thu, phát triển một cách sáng tạo trên cơ sở một thế giới quan mới

Khẳng định tính tất yếu phải xây dựng Nhà nước pháp quyền kiểu mới - Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, chúng ta càng thấy rõ những giá trị trong tư tưởng của V.I.Lênin về Nhà nước. Tiếp tục phát triển tư tưởng ấy của V.I. Lênin trong hoàn cảnh cụ thể của nước ta, ngay từ khi đề ra đường lối đổi mới toàn diện tại Đại hội VI (1986), Đảng ta đã chủ trương đổi mới một cách cơ bản tổ chức

hoạt động của Nhà nước ta với những yêu cầu cụ thể, tập trung thể hiện bản chất của nước ta là nhà nước của dân, do dân, vì dân. Từ đó cho đến nay, Đảng ta đã từng bước phát triển hệ thống quan điểm, nguyên tắc cơ bản về xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của dân, do dân, vì dân. Và trên thực tế, dân chủ xã hội chủ nghĩa ở nước ta tiếp tục được phát huy trên nhiều lĩnh vực; tổ chức bộ máy, chức năng, nhiệm vụ của Nhà nước, trước hết là của cơ quan hành chính nhà nước đã bước đầu điều chỉnh theo yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa - hiện đại hóa; nội dung và phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước đã có bước đổi mới, tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng, vừa phát huy trách nhiệm, tính chủ động của các cơ quan nhà nước.

Về xây dựng Nhà nước cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam thì các Nghị quyết của Đảng, nhất là Nghị quyết hội nghị lần thứ tám Ban chấp hành Trung ương Đảng (khóa VII) đã nêu lên những quan điểm cơ bản và phương hướng tiếp tục xây dựng, hoàn thiện Nhà nước cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Đến Nghị quyết hội nghị lần thứ ba Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa VIII tiếp tục khẳng định **tư tưởng** trên và đồng thời nêu lên ba yêu cầu đối với việc xây dựng Nhà nước trong thời kỳ mới.

Một là, tiếp tục phát huy tốt hơn và nhiều hơn quyền làm chủ của nhân dân qua các hình thức dân chủ đại diện và dân chủ trực tiếp để nhân dân tham gia xây dựng và bảo vệ Nhà nước, nhất là việc giám sát, kiểm tra của nhân dân đối với hoạt động của cơ quan và cán bộ, công chức Nhà nước.

Hai là, tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong sạch, vững mạnh, hoạt động có hiệu lực, hiệu quả, cán bộ, công chức Nhà nước thật sự là công bộc tận tụy phục vụ nhân dân.

Ba là, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước; xây dựng và hoàn thiện nội dung, phương thức lãnh đạo của Đảng phù hợp với đặc điểm, tính chất của các cơ quan nhà nước ở từng cấp, chú trọng sự lãnh đạo của các tổ chức Đảng đối với việc kiểm kê, kiểm soát trong quản lý tài chính [8, 41-42].

Như vậy, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nhà nước của dân, do dân, vì dân mà nòng cốt là liên minh giữa giai cấp công nhân với giai cấp nông dân và tầng lớp trí thức; quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công và phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực thi ba quyền: lập pháp, hành pháp và tư pháp; tổ chức và hoạt động theo Hiến pháp, pháp luật; quản lý xã hội bằng pháp luật kết hợp với giáo dục đạo đức; do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo.

Xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là một sự nghiệp lịch sử mang to lớn, đáp ứng những đòi hỏi khách quan của sự phát triển đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Sự nghiệp đó đáp ứng yêu cầu của phát triển nền kinh tế thị trường có sự quản lý của Nhà nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa; đáp ứng yêu cầu của việc xây dựng và hoàn thiện nền dân chủ xã hội chủ nghĩa; đáp ứng yêu cầu của sự phát triển xã hội hiện đại đồng thời đáp ứng yêu cầu của việc giải quyết các vấn đề xã hội và yêu cầu xây dựng một nền văn hóa tiên tiến, đậm đà

bản sắc dân tộc ở Việt Nam. Xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đòi hỏi phải nhận thức đúng đắn và vận dụng sáng tạo các nguyên lý của chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh; quán triệt sâu sắc quan điểm, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] C.Mác và Ph.Ăng ghen. *Toàn tập*, Tập 1. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1995.
- [2] C.Mác và Ph.Ăng ghen. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1995.
- [3] V.I.Lênin. *Toàn tập*, tập 30. Nxb Tiến bộ, Matxcơva, 1980.
- [4] V.I.Lênin. *Toàn tập*, tập 33. Nxb Tiến bộ, Matxcơva, 1976.
- [5] Hồ Chí Minh. *Toàn tập*, tập 4. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1995.
- [6] Hồ Chí Minh. *Toàn tập*, tập 7. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1996.
- [7] Hồ Chí Minh. *Toàn tập*, tập 9. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1996.
- [8] Đảng Cộng sản Việt Nam. *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên CNXH*, Nxb Sự thật, Hà Nội, 1991.
- [9] Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Hội nghị lần thứ ba Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa VIII*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1997.

VNU. JOURNAL OF SCIENCE, SOC., SCI., LXVI, N^o4, 2000

THOUGHT OF LENIN ON STATE AND THE QUESTION OF BUILDING A VIETNAMESE SOCIALIST LAW-ABIDING STATE AT PRESENT

Tran Ngoc Lieu

Department of Philosophy

College of Social Sciences & Humanities - VNU

On the occasion of the 130th anniversary of V.I. Lenin's birth day, the present work analyses his important arguments regarding the state. V.I. Lenin developed the conjecture of K. Marx and Ph. Engens on the state to a new level, also he applied their related ideas to conduct successfully the great October Revolution of 1917 that brought the power to the people. On the basis of the ideas of K. Marx, Ph. Engens, V.I. Lenin and ideology of Ho Chi Minh on the state, the work analyses the ideological standpoints of the Vietnam Communist Party on the building of Vietnamese socialist law-abiding state as an objective necessity of the Vietnamese revolution in the current period. In fact, the Vietnamese socialist law-abiding state is a state of the people, by the people and for the people.